

Elizabeth Gaskellová

*Život s láskou,
život bez lásky*

ČAS

Elizabeth Gaskellová

*Život s láskou,
život bez lásky*

Elizabeth Gaskellová

*Život s láskou,
život bez lásky*

Přeložila Jana Srbová

Translation © Jana Srbová, 2011
Editor © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011
Postface © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011

Cover & Layout © Alena Laňková, 2011

© Nakladatelství ČAS s.r.o., 2011

ISBN 978-80-87470-47-3

KAPITOLA I.

Před několika desítkami let žila v jednom z westmorelandských údolí Susan Dixonová. Byla svobodná a vlastnila malou farmu, kde bydlela. Patřilo jí také asi třicet nebo čtyřicet akrů okolní půdy. Kromě toho měla i dědičné právo k ovčí stezce, která se táhla až k vřesovištím, obklopujícím jezero Blea Tarn. Susanin dům je stále ještě k vidění poblíž oxenfellské silnice mezi vesničkami Coniston a Skelwith. Podél silnice či spíše cesty napříč slatinami, upěchované koly povozů, které čas od času zajížděly do Oxenfellu pro rašelinu, teče bublající říčka. Když tudy pojedete, její zurčení vám přinese milý pocit, že nejste v tomhle kraji hlubokého ticha sami. Pár

mil od silnice na straně, kde se rozkládá Coniston, najdete farmu: obytný dům z šedivého kamene a do čtverce postavené hospodářské budovy, uzavírající mezi sebou zelený prostor divoce rostoucího trávníku. Uprostřed něj se důstojně tyčí mohutný smuteční tis a za slunečných letních dní poskytuje chladivý stín, velebný jako smrt. Směrem od domu dvůr zvolna klesá až k tmavohnědému rybníčku, do něhož přitéká čerstvá voda z kamenné nádrže. Do nádrže se dostává – s neutuchajícím melodickým crčením – z potůčku vybíhajícího z říčky, o které již byla řeč. Všechen dobytek se sem přichází napít. Také lidé přinášejí džbány a plní je půvabným, třebaže zdoluhavým způsobem. Nosič vody má s sebou list kapradiny zvané psí jazyk, který vstrčí do šterbiny v kameni – a perlivý pramínek se rozběhne touto svěží zelenou nálevkou.

Dnes už dům vypadá jinak. Tehdy, když v něm žila Susan Dixonová, blyštěla se každá kosočtverčná okenní tabulka čistotou. Když jste vešli do parádní kuchyně, z podlahy se dalo jíst; v cínových talířích a v naleštěné dubové kredenci či příborníku jste se mohli vidět jako v zrcadle. Jen málo příchozích proniklo dál než do této místnosti. Jednou nebo dvakrát přitáhla malebnost osamělého stavení turisty, toulající se okolím. Líbilo se

jim i to, jak je dům čistounký, a nabídli majitelce dost velkou částku (alespoň si to mysleli), aby je přijala jako nocležníky. Nebudou s nimi žádné problémy, říkali – budou prý ostatně celý den venku, projdou si okolí, chtějí si načrtnout nějaké ski-ci; a s jídlem taky nepřidělají starosti, naprosto se spokojí s tím, co si vaří hostitelka pro sebe, anebo se můžou najíst v hostinci Waterhead v Conistonu. Avšak žádná štedrá suma, žádná upřímná slůvka nepřiměla paní domu, aby odložila své odtažené chování a přestala své potenciální hosty jednotvárným tónem odmítat. Nemělo cenu naléhat, aby jim v domě ukázala víc než jen první místnost; žádné známky únavy poutníků nevedly k tomu, aby se jim dostalo pozvání posadit se a trochu si odpočinout, a když to nějaký odvážnější a méně jemnocitný příchozí přesto udělal, aniž byl vyzván, Susan zůstala stát, chladná a ostentativně hluchá či odpovídající jen jednoslabičně, dokud se nezvaný host neodporoučel. Ti, kteří s ní měli obchodní jednání – například když prodávala dobytek nebo výrobky své farmy –, ji popisovali jako osobu tvrdě smlouvající o cenách zboží, s níž nebylo vždy snadné vyjít. Susan nikdy nešetřila vlastním úsilím a vynaloženou prací jak na poli, tak na trhu, aby vytěžila co nejvíc. Když se obracelo seno, beze slov udávala rytmus rychlým, stejnoměrným pohybem

svých hrábí. Na trhu byla mezi prvními: prohlédla si vystavený oves, který nabízeli ostatní, ohodnotila jej – a pak se v zasmušilém uspokojení vrátila ke svému, čistšímu obilí.

Ti, kteří jí dlouho a věrně sloužili, byli spíš jejími spolupracovníky než sluhy. Jednala s nimi, jako by byli na stejné úrovni; udržovala s nimi však pouze pracovní vztahy. Znali ji a věděli, že i když se chová zvláště a je tak rezervovaná, můžou se na ni spolehnout. Někteří z nich ji viděli vyrůstat; hluboko v jejich srdcích se skrýval nevyslovený – a možná jen podvědomý – soucit, protože znali její příběh, ačkoli o něm nikdy nemluvili. Opravdu – byly doby, kdy tahle vysoká, kostnatá, odměřená žena s ostrými rysy, která se nikdy neusmívala a sotvakdy vyslovila zbytečné slovo, bývala hezoučkou a vždy dobře naladěnou dívkou. Tehdy byla stejně živá a vřelá jako kovářská výheň v Yew Nooku a měla všechno: lásku své rodiny, mládí i veselí. Před padesáti nebo jednapadesáti roky byli ještě William a Margaret Dixonovi, Susanini rodiče, naživu a jí samotné bylo osmnáct, o deset let více než jedinému dalšímu dítěti v rodině, chlapci, jehož pojmenovali po otci.

William a Margaret Dixonovi patřili k lepším lidem; jejich vlastnosti – aspoň tak, jak to vidím já – byly charakteristické pro vrstvu svobodných

vlastníků půdy ve Westmorelandu a Cumberlandu. Znamená to, že byli čestní, spravedliví a bezúhonní; mnohomluvnost jim nebyla vlastní. Byli laskaví, ale nedávali to příliš najevo. Neměli rádi změnu, nové způsoby, nové lidi. Byli praktičtí a bystří. Každá rodina byla světem pro sebe a o své sousedy se zajímali pramálo; stýkali se s nimi jen zřídka, obvykle jen v zaběhnutých termínech, kdy se stříhaly ovce nebo slavily Vánoce. Jistý druh střídmeho potěšení jim přinášelo hromadění peněz, což z některých posléze nadělalo stísnné, nešťastné jedince (tak se na severu označují skrblicí), když zestárli. Tito lidé také neplýtvali časem na čtení lehké, pomíjivé literatury – četli jen solidní knihy, se kterými přicházeli podomní prodavači (například „Ztracený ráj“ a „Ráj znovu nalezený“, „Ábelova smrt“ či „Poutníková cesta“ se daly najít téměř v každé domácnosti). Muži si čas od času povolili uzdu a vyhradili pár dní ryze mužským záležitostem, například hraní karet a společnému pití; po nějaké době nezbývalo jejich zneklidněným ženám, než aby je vyšly hledat. Když nechtěly své manžele vystavit nebezpečí strmých cest, pak – v hluboké noci – nachodily míle a míle, lucernu v ruce, než své opilé protějšky objevily a doprovodily domů. Ti měli další den strašlivé bolení hlavy, ale hned ten následující už vyhlíželi vážně, střízli-

vě a ctnostně, jako by na světě žádné takové věci jako sladová whisky a jiné lihoviny vůbec neexistovaly. Manželky jim jejich prohřešky zřídka kdy připomněly – samy totiž, jakmile je přešel bezprostřední strach, braly tyto příležitostné „vzpou-ry“ svých manželů jako samozřejmou věc. Takoví byli – a ještě jsou – lidé, jejichž společenská třída se pomalu ztrácí z tváře krajiny, tak jako už před nimi zmizela zemanské šlechta.

A takový byl i William Dixon. Šikovný farmář – s ohledem na generaci a dobu, v níž žil –, obratný především v chovu ovcí a hovězího dobytka, méně už v obdělávání půdy. Statkáři z dalekého okolí, až z druhé strany od Kendalu či z Borrowdale, a mnohem bohatší než Dixon, posílali na jeho farmu Yew Nook své syny do služby, aby se tam během roku nebo dvou naučili jeho metodám, dřív než začnou hospodařit na svém. Když bylo Susan sedmnáct, do služby na Yew Nooku přišel Michael Hurst. Pracoval s hospodářem, bydlel s jeho rodinou; chovali se k němu – s výjimkou práce na polích – s respektem jako k rovnocennému rodinnému příslušníkovi. Michaelův otec byl movitý statkář ve Wythburne, ležícím za Grasmere. Díky Michaelově službě se obě rodiny seznámily. Dixonovi pak vždy v čase stříhání ovcí zavítali na High Beck a Hurstovi na oplátku přijížděli cestou